

Голові разової спеціалізованої вченої ради

у Харківському національному університеті
імені В.Н.Каразіна

докторові філологічних наук, професору
кафедри романо-германських мов

факультету іноземних мов

Лідії ПІХТОВНИКОВІЙ

майдан Свободи 4, м. Харків, 61022

Відгук

офіційного опонента **Бондаревої Олени Євгенівни**, доктора філологічних наук, професора, головного наукового співробітника кафедри української літератури, компаративістики та грінченкознавства Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка на дисертацію

Васильєвої Ольги Сергіївни «Драматургія Еріка-Емманюеля Шмітта: інтертекстуальний, інтермедіальний, синергетичний і поетикальний аспекти»,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія

1. Обґрунтованість вибору теми дослідження.

Завжди приємно констатувати появу нового літературознавчого дослідження, присвяченого драматургії, яка в українському літературознавстві традиційно рідко стає об'єктом фахових зацікавлень.

Ерік-Емманюель Шмітт – французький драматург, добре відомий українській читацькій аудиторії і театральній публіці, оскільки є сучасні українськомовні видання його п'єс і малої прози, до яких уважні різні українські театри: Шмітт стабільно посідає неабияке місце у репертуарних переліках. У той же час для сучасних українських драматургів творчість цього митця є джерелом репрезентації нових мистецьких практик, актуальних у світовому та європейському театральному просторі.

Ольга Сергіївна Васильєва взяла на себе сміливу місію максимально повно опрацювати драматургічний доробок Еріка-Емманюеля Шмітта і запропонувала його комплексну інтерпретацію на основі різних сучасних літературознавчих та загальногуманітарних методологічних концепцій.

Дисертантка наголошує, що вважає драматургію Шмітта репрезентативною для вивчення сучасного театру як простору філософської рефлексії, діалогу поколінь і культур, переосмислення класичних ідентичностей у нових формах. З цієї точки зору дисертація вбачається безперечно актуальною, оскільки дослідження поетики драматургії та ідіостилю Шмітта стає певним ключем до розмови про сучасну французьку (і ширше – європейську) драматургію, а також про інтенсивну трансформацію її поетики.

2. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому, її оформлення.

Загальну логіку побудови дисертації «Драматургія Еріка-Емманюеля Шмітта: інтертекстуальний, інтермедіальний, синергетичний і поетикальний аспекти» вирізняють стрункість, цілісність та своєрідний внутрішній науковий сюжет. Робота вповні відповідає усім кваліфікаційним вимогам, містить необхідні компоненти – анотацію, вступ, основні розділи та висновки до них, загальні висновки, список джерел.

У **вступі** Ольга Васильєва приділяє увагу актуальності дослідження, визначає мету і завдання роботи, окреслює об'єкт і предмет дослідження, прописує його матеріал, обґрунтовує теоретичну основу та власну комплексну методологію, окреслює наукову новизну, включивши в неї теоретичне значення дисертації, визначає, де і як її результати можуть бути практично застосовані, презентує апробацію результатів, структуру та обсяг дисертації. Тобто, вимоги до вступу в цілому витримано.

Метою роботи Ольга Васильєва визначає комплексний аналіз драматургічної творчості Еріка-Емманюеля Шмітта, який враховуватиме її інтертекстуальні, інтермедіальні, синергетичні та поетологічні аспекти.

Меті підпорядковується і система завдань, які присвячено теоретичним засадам базових літературознавчих понять, окресленню жанрової типології французької драматургії, введенню творчості Шмітта у французький національний контекст, виявленню різних інтертекстуальних та інтермедіальних впливів на драматургію Шмітта, зрештою – розгляду особливостей поетики його окремих п'єс і драматургічного доробку в цілому.

У **першому розділі** відбувається процес міждисциплінарного теоретичного осмислення та конструювання власного підходу до інтерпретації драматургії Еріка-Емманюеля Шмітта. Дисертантка: бере до уваги багатовікову історію французької драматургії, яка від XVII ст. у світовій драматургії визначала тренди та задавала стандарти, суттєво впливаючи на розвиток світового театру; приділяє достатню увагу зіставленню «закритої» та «відкритої» драми як різних естетичних систем; виявляє поетологічні контрапункти французької драматургії абсурду; вписує творчість Шмітта у сучасну французьку театральну політику, в естетичному колі якої превалює критика суспільства споживання та спостерігається домінування метадискурсів, підсилене спокусою постмодерного цинізму. Окремий підрозділ присвячено творчому портрету Шмітта як представника «перехідної доби» між XX і XXI століттями, унікального репрезентанта сучасної

французької драматургії, чиї твори перекладено понад 50 мовами світу. Метафізичні розповіді письменника, привнесені у драму, долають хаотичний простір постмодерного світу і повертають драматургію до її універсальних притчових основ. Як бачимо, праця Ольги Сергіївни Васильєвої для українського літературознавства є абсолютно новаторською.

Другий розділ зосереджено довкола театру як контрапункту драматургії Еріка-Емманюеля Шмітта. Одним із глобальних претекстів організації театрального простору у Шмітта дисертантка закономірно вважає Мольєрівський театр, претексти і принципи якого суттєво модернізовано та адаптовано до умов ХХІ ст.: у цьому вбачається ретельно пропрацьований у рукописі дисертації транстекстуальний діалог між класичною та сучасною французькою драматургією, проілюстрований фаховою інтерпретацією п'єси Шмітта «Дуже легкий чоловік». Окрім мольєрівського інтертексту, тут бачимо також апеляцію до романів «Незнайомець у дзеркалі» Сідні Шелдона, «Портрет Доріана Грея» Оскара Вайлда, а також до радикальних маніфестацій сучасного французького експериментального театру, які прагнуть привернути увагу глядача за будь-яку ціну – дисертантка показує, як Шмітт висміює спроби сучасних театралів шокувати глядача, не пропонуючи йому нічого, окрім акцентованих скандальних концептів, як він створює власну іронічну деконструкцію класики, не відкидаючи її, а перебуваючи у постійному діалозі з нею: «Полеміка між Шміттом і Мольєром може слугувати моделлю для розуміння того, як сучасний театр вступає в діалог із класикою. Це свого роду показник спадкоємності культурних традицій» (С.77); «Шмітт не просто наслідує Мольєра, а й певною мірою полемізує з ним, пропонуючи альтернативне бачення класичних героїв і моральних категорій» (С.79). Увагу приділено і тим впливам, які Шмітт відчув у діалозі з французьким романтичним театром. Цей діалог проілюстровано аналізом п'єси «Фредерік, або Бульвар Злочину», у центр якої поставлено образ реального учасника Французької революції Фредеріка Леметра – актора і театрального діяча, який уособлює театр як цілісну світоглядну модель. У цій п'єсі Шмітт веде діалог з широким контекстом французького романтизму у літературі, театрі, баченні людини і світу, завдяки чому у п'єсі з'являється не притаманний іншим драматургічним творам Шмітта мелодраматизм, а саму п'єсу дисертантка визначає як маніфест дослідження драматургом феномену «театру як живої матерії, що змінюється під впливом як суспільних процесів, так і індивідуальних творчих пошуків» (С.93). Інтерпретацію Шміттом феномену театру продовжено при аналізі п'єси «Гітрі», в якій співіснують елементи театру, музики і кіно та відчувається прагнення балансу між біографічним матеріалом і авторською концепцією драматурга (цю тему буде продовжено і в наступному розділі на матеріалі п'єс, присвячених Зигмунду Фройдю та Альберту Айнштайну, Дені Дідро). Тут дисертантка багато міркує про глибоку трансформацію, яку переживає французький театр між двома світовими війнами, змінюючи підходи насамперед до психологізму персонажів, ускладнюючи та сегментуючи їхню психіку, роблячи їхні мотиви суперечливими, а діалоги – багатошаровими, використовуючи метафор театру

як життя, апелюючи до «театру в театрі», маніпулюючи глядацькими очікуваннями. Тут же маємо чимало міркувань авторки дисертації про нові підходи до біографічної драми, які визріли у французькому міжвоєнному театрі та пізніше були переосмислені Шміттом. Вписана у контекст французької театральної традиції драматургія Шмітта оприявнюється як незвичний мікс класичних мотивів, постмодерністської гри та витонченої інтертекстуальності.

Третій розділ заявлений як широка презентація поетики буття у драматургії Еріка-Емманюеля Шмітта. Тут у полі аналізу як матеріал опиняються п'єси «Відвідувач», «Зрада Айнштайна», «Ніч у Валоні», «Розпусник», «Тектоніка почуттів», «Готель між двох світів», «Маленькі подружні злочини», а як аналітичні категорії – екзистенція добра і зла, проблема індивідуального вибору, філософські модуси драматургічної біографістики, відповідальність людини за власні діяння, криза віри, моральний вибір у добу історичного катастрофізму, взаємини між чоловіком і жінкою, тонка межа між любов'ю і маніпуляцією, емоційна влада однієї людини над іншою, носіння та скидання метафізичних масок, пошуки себе справжнього, самопізнання як конструкт духовного визволення. У розділі чільну увагу приділено майстерності Шмітта у створенні психологічного напруження і моральних дилем, явленим у його п'єсах ознакам «інтелектуального театру», який перегукується з позиціями Бертольда Брехта та Жана-Поля Сартра. Йдеться про гру з жанровими кодами при розробці так званих «вічних образів» світової літератури та її традиційних сюжетів, про увагу до метаметафоризму та рефлексії персонажів над власною метафоричністю, про драматичні механізми маніпуляції почуттями, здатні ламати долі людей, про функціонування сучасної п'єси як складного естетичного механізму, здатного вбирати в себе неосяжну товщу культурологічного інтертексту та інтермедіальних площин. У цьому розділі дуже приваблюють осмислені рефлексії щодо п'єс Шмітта, вербалізовані філософами, літературознавцями, театральними критиками з різних куточків земної кулі: так драматург постає перед нами у зовсім нових інтерпретаційних ракурсах, яких ще не висвітлювали українські літературознавці, мистецтвознавці, літературні і театральні критики.

У **висновках** узагальнено результати дослідження, наголошено на балансуванні драматургії Еріка-Емманюеля Шмітта між традиціями і новаторством, на його сучасному діалогізмі з класичною традицією, на тому, що його твори розширили межі театрального дискурсу кінця XX і початку XXI ст. У цілому висновки відображають наукові результати, яких досягнуто у дисертації, та позиціонують драматургію Шмітта як знакове явище сучасної французької драматургії і ширше – сучасного театрального процесу.

Текст дисертації доводить, що усі завдання в ньому послідовно реалізовані, а загальної мети досягнуто, що дисертантка володіє науковою логікою, доречно оперує системою наукових методів, демонструє навички самостійного літературознавчого аналізу та узагальнюючого синтезу – це засвідчують висновки до розділів та загальні висновки.

Дисертація є роботою підготовленого, самостійного у науковому пошуку компетентного фахівця у галузі філології, відповідно, за період навчання в аспірантурі здобувачка набула не лише ґрунтовних знань, але і необхідних умінь та навичок, розвинула як загальні дослідницькі, так і профільні літературознавчі компетентності та відповідає рівню доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

Опрацьована у дисертації наукова література (загалом 278 позицій, з-поміж яких – 168 іншомовних джерел) засвідчує широку ерудицію авторки, надає їй змогу, відштовхуючись від напрацювань у різних сферах наукового осмислення європейської драматургії, вибудовувати власну наукову логіку та продемонструвати висновки, що є зрілими та науково коректними, обґрунтованими та достовірними.

Дисертація є завершеною науковою працею, а її оформлення відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Дисертацію виконано в рамках наукових тем «Національна й культурна своєрідність романомовних літератур: історія і сьогодення» та «Загальнороманські літератури: поетика, національні особливості, міжкультурна взаємодія», які розробляються у Каразінському університеті фахівцями з романської філології.

Творчість сучасного французького драматурга Еріка-Емманюеля Шмітта – актуальний матеріал для розвитку української романістики.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження.

Дисертанткою застосовано комплексну наукову методологію дослідження драматургічного цілого, в якій використано сучасні досягнення досліджень поетики драматургічного твору (О.Галич, Г.Драненко, С.Ковпик, Г.Сатановська, Д.Песоцька, П.Павіс, Б.Сарро Т.Черкашина) інтертекстуальних та інтермедіальних практик (Р.Барт, А.Бондареко, Ж.Женнет, Ю.Крістева, С.Криворучко, Л.Ортега і Гассет, О.Романова, В.Фесенко, К.Юван), теорії та історії драматургії (Є.Васильєв, Г.Фішер-Ліхте, Ж.Шерер), синергетики (Л.Піхтовнікова, О.Скрипник), яка дозволяє розглядати драматургічний доробок Еріка-Емманюеля Шмітта як відкриту нелінійну самоорганізовану систему, різні компоненти якої (жанр, стиль, структура, міжтекстові зв'язки, взаємодія з діяхронними літературно-культурними претекстами та іншими видами мистецтва) виявляють взаємовпливи та організують неповторний драматургічний ідіостиль досліджуваного митця.

5. Основні наукові результати, одержані авторкою, та їх новизна.

Дисертація Ольги Сергіївни Васильєвої є абсолютно новаторською працею, оскільки дисертантка: розробляє концепцію «повернення до самого себе» як ключ до нової інтерпретації драматургічних текстів Шмітта; глибоко вивчає зв'язки драматургії Шмітта з найширшими контекстами – класичною та модерною французькою драматургією, діакронією європейського літературно досвіду, концептуальними філософськими контекстами; уперше комплексно аналізує драматургію Еріка-Емманюеля Шмітта, пропонуючи при цьому унікальну комплексну гуманітарну методологію; проводить кореляцію між жанровими та філософськими особливостями досліджуваних драматургічних текстів. Результати дисертації Ольги Васильєвої є суттєвим внеском у розробку актуальної для сучасного літературознавства проблематики – драматургічного дискурсу як знакової системи.

Теоретичним внеском авторки є перша герменевтична інтерпретація драматургічного доробку Еріка-Емманюеля Шмітта, яка дала змогу говорити про цей текстовий масив як про багаторівневу художню конструкцію, у якій органічно взаємодіють філософські, літературні і театральні коди.

Створена, обґрунтована та апробована дисертанткою теоретична модель інтерпретації драматургічного цілого може бути робочою для вивчення інших драматургічних доробків різних письменників, епох, національних шкіл.

Основні результати дисертації висвітлено загалом у 15 наукових публікаціях Ольги Васильєвої, 3 з яких надруковано у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України («Закарпатські філологічні студії», «Вчені записки Таврійського національного університету», «Актуальні питання гуманітарних наук»).

У статтях і тезах, поданих у списку публікацій, основні результати дослідження викладено доволі повно: друковані статті висвітлюють особливості проблематики і поетики окремих п'єс Шмітта, їх інтертекстуальні та інтермедіальні зв'язки, особливості їх часопросторової організації, дискурсивно-жанрової специфіки.

Також дисертанткою виголошено доповіді на 3 всеукраїнських наукових конференціях і на наукових семінарах Палермського університету (Палермо, Італія) під час участі в програмі міжнародної академічної мобільності Erasmus+. Усі доповіді та більшість публікацій є одноосібними, для статті у співавторстві зазначено авторські сторінки, чим засвідчується персональний внесок Ольги Сергіївни Васильєвої у наукову розробку заявленої нею літературознавчої проблематики.

6. Практичне значення результатів дисертації.

Практичне значення запропонованих результатів дисертації вбачається очевидним: її матеріали та висновки можуть бути застосовані у міждисциплінарних дослідженнях, подальших інтерпретаційних, історико-

літературних студіях, під час розробки програм та викладання історико-літературних курсів, спецкурсів з теорії літератури, зарубіжної літератури, а також при написанні кваліфікаційних робіт у вищій школі.

7. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Усі положення дисертації сформульовано науково коректно, оприлюднені ідеї та твердження самостійні, літературознавчо обґрунтовані, належать персонально авторці дисертації. Її апелювання до інших літературознавчих та загальногуманітарних джерел відбувається із дотриманням етики наукових посилань, усі цитати відповідним чином оформлені, робота пройшла необхідні перевірки на антиплагіат.

Робота не містить фабрикацій та фальсифікацій, усі її джерела є валідними, а проміжні та фінальні висновки – обґрунтованими. Усе це дозволяє констатувати дотримання здобувачкою вимог академічної доброчесності та наукової етики.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Загалом можна було би вдовольнитися загальною позитивною оцінкою рецензованої дисертації, але матеріал до дискусії у ній все ж таки наявний..

8.1. Ми зазвичай намагаємося уникати ситуацій, де мета по суті дублює заявлену тему дослідження, тож шановній Ользі Сергіївні варто було би по-іншому сформулювати свою мету.

8.2. У тексті дисертації дослідниця послуговується гендерною методологією та аналізує гендерну проблематику у підрозділі 3.2, проте цей підхід не заявлено у прописаних на стор. 20-21 методах дослідження.

8.3. Я була подивована тим, що методологію дослідження структурно розташовано як третій підрозділ першого розділу: зазвичай вона подається до того, як презентуються аналітичні та емпіричні позиції дисертації, і видається логічним, аби це був саме початковий підрозділ, за яким би логічно виглядали оглядові підрозділи про специфіку французького театру і саму постать Штітта. Тому попрошу шановну Ольгу Сергіївну пояснити запропоновану логіку розташування структурних позицій у першому розділі.

8.4. Мені у роботі не вистачило синхронного драматургічного контексту – адже Ерік-Емманюель Шмітт творить в оточенні інших французьких та європейських авторів, і якщо інтертекстуальні паралелі – як діахронні, так і синхронні – у роботі прописані чітко і послідовно, то синхронному французькому контексту творчості Шмітта увагу не приділено. Тож у дискусії прошу шановну Ольгу Сергіївну відповісти, яке синхронне поле є у Франції довкола Шмітта і його творчості, хто з сучасних європейських драматургів близький до нього за світоглядом та манерою письма та може досліджуватися у порівнянні з ним?

8.5. Для українського реципієнта, мабуть, було би корисно подати більше інформації саме про рецепцію творчості Шмітта в Україні, зокрема, про те, яким його творам віддають перевагу сучасні українські театри. Але це може бути і перспективним побажанням, якщо Ольга Сергіївна продовжить працювати з текстами обраного нею автора.

8.6. Окрема мрія – побачити працю Ольги Сергіївни Васильєвої у книжковому варіанті – така книга матиме попит і читачів в Україні.

9. Загальні висновки щодо дисертаційної праці.

Текст дисертації та рівень її апробації засвідчують, що здобувачка наукового ступеня доктора філософії Ольга Сергіївна Васильєва – це абсолютно самостійна літературознавиця, яка, володіючи іноземними мовами, залучає велику кількість іноземних фахових та загальногуманітарних джерел, у тому числі і таких, які не є відомими в Україні, логічно мислить, вміє опрацьовувати великі масиви фактичного матеріалу, застосовуючи до нього нові літературознавчі методологічні підходи, наділена талантом відчувати та інтерпретувати складні драматургічні тексти, бачити в них те, що до неї не бачили інші дослідники, не боїться пропонувати власні інтерпретації та вправно обґрунтовує їх принципи, підтверджені кваліфікованим аналізом драматургічних текстів. Усе це засвідчує високий рівень набутих знань, умінь, навичок та компетентностей дисертантки.

Загальна оцінка рецензованої дисертації є однозначно позитивною, оскільки це сучасна та актуальна, науково самостійна та перспективна в плані подальшого опрацювання наукова розвідка, яка є новаторською як у плані методологічних підходів, так і у рецепції доволі провокативних художніх текстів. Роботу вирізняють наукова сміливість і широкий гуманітарний кругозір, структурна цілісність і класифікаційне розмаїття.

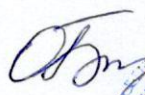
Це означає, що дисертація **«Драматургія Еріка-Емманюеля Шмітта: інтертекстуальний, інтермедіальний, синергетичний і поетикальний аспекти»** є завершеною науковою працею, в якій її авторка **Ольга Сергіївна Васильєва** отримала науково обґрунтовані літературознавчі результати та зробила особистий внесок у вивчення європейської драматургії в цілому та творчості Еріка-Емманюеля Шмітта зокрема.

Таким чином, дисертація **«Драматургія Еріка-Емманюеля Шмітта: інтертекстуальний, інтермедіальний, синергетичний і поетикальний аспекти»** відповідає вимогам п.6-9 Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.22 р. № 44 “Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії” (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12701.2017 Р. № 40 “Про затвердження вимог до оформлення дисертації”, затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 р. за № 155/30023, а її авторка

Ольга Сергіївна Васильєва заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальності 035 Філологія.

Офіційний опонент:

головний науковий співробітник
кафедри української літератури,
компаративістики та грінченкознавства
Факультету української філології,
культури і мистецтва
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка,
доктор філологічних наук,
професор

 Олена БОНДАРЕВА

БОНДАРЕВА ОЛЕНА ЄВГЕНІВНА

Результат перевірки підпису	Підпис вірний
П.І.Б.	БОНДАРЕВА ОЛЕНА ЄВГЕНІВНА
РНОКПП	2375213569
Організація (установа)	ФІЗИЧНА ОСОБА
Код ЄДРПОУ	
Посада	
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для даних від Надавача)	09:45:46 13.06.2025
Сертифікат виданий	КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер	5E984D526F82F38F04000000BB8ED001A91B6206
Тип носія особистого ключа	Захищений
Алгоритм підпису	dstu4145
Тип підпису	Кваліфікований
Формат підпису	CAdES-T
Сертифікат	Кваліфікований

Голові разової спеціалізованої вченої
ради Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна
професору Лідії ПІХТОВНИКОВІЙ
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022

ВІДГУК

офіційного опонента, докторки філологічних наук, професорки,
професорка кафедри теорії і практики англійської мови та зарубіжної
літератури імені професора Михайла Гетманця
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
Криворучко Світлани Костянтинівни
на дисертаційну роботу Васильєвої Ольги Сергіївни
«Драматургія Еріка-Емманюеля Шмітта:
інтертекстуальний, інтермедіальний,
синергетичний та поетикальний аспекти»,
що подається на здобуття наукового ступеня
доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки
за спеціальністю 035 – Філологія

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Перед тим як говорити про актуальність теми дисертації, я хотіла би звернути увагу на специфіку літературознавчого смаку Ольги Василівни, яка вибрала для осмислення **жанр драми** в філігранних експериментах талановитого сучасного французького письменника Емманюеля Шмітта, що свідчить про уяву дисертантки, яка вміє створити «картинку» на підґрунті чіткої небагатослівної структури п'єс : перелік дійових осіб, висловлювання, авторські ремарки, та зробити акценти на перспективності інтермедіальності (реалізація і в театрі, і в кінематографі), що є важливим особливо сьогодні, коли сучасний реципієнт легше обирає візуалізацію ніж тривале читання.

Дисертація Васильєвої Ольги Сергіївни репрезентує сучасний театр як філософську рефлексію, де відбувається діалог поколінь і культур, виокремлюються класичні ідентичності, які представляються новими формами в ідіостилі Еріка-Емманюеля Шмітта, що впливає на формування тенденцій французької драматургії межі XX-XXI століть.

Дослідниця правомірно визначає використання автором сценічних метафор, інтертекстуальних відсилань, діалогів, які сприяють відкритості фіналу, що сприяє реакції співпереживання глядачів.

Об'єкт, предмет, матеріал та методи, мета і завдання дисертаційного дослідження. Актуальність дисертаційної роботи зумовлена важливістю об'єкта та предмета, адекватними матеріалами та методами інтерпретації. Об'єктом дослідження є драматургія Еріка-Емманюеля Шмітта 1990-2014 років. Предметом дослідження стали інтертекстуальні, інтермедіальні, синергетичні та поетикальні особливості творів визначеного хронологічного періоду та механізми їхньої взаємодії у формуванні художньої картини світу. Матеріалом дослідження Ольга Сергіївна обрала твори Еріка-Емманюеля Шмітта «Ніч у Валоні» («*La nuit de Valogne*») [Schmitt 1991], «Відвідувач» («*Le Visiteur*») [Schmitt 1993], «Розпусник» («*Le Libertin*») [Schmitt 1997], «Фредерік, або Бульвар Злочину» («*Frédéric, ou le Boulevard du crime*») [Schmitt 1998], «Готель між двох світів» («*Hôtel des deux mondes*») [Schmitt 1999], «Маленькі подружні злочини» («*Les petits crimes conjugaux*») [Schmitt 2004], «Тектоніка почуттів» («*La tectonique des sentiments*») [Schmitt 2008], «Дуже легкий чоловік» («*Un homme trop facile*») [Schmitt 2013], «Гітрі» (*The Guitry*) [Schmitt 2013], «Зрада Айнштайна» («*La trahison d'Einstein*») [Schmitt 2014].

Доречним було залучення дисертанткою герменевтичного підходу, що сприяло інтерпретації багаторівневих художніх конструкцій, де Ольга Сергіївна виявила філософські, літературні та театральні смисли. Перетини класичних, романтичних, міжвоєнних традицій дослідниця здійснила за допомогою порівняльно-історичного методу. Інтертекстуальний аналіз сприяв встановленню міжетекстових зв'язків, які Ольга Сергіївна виокремила у п'єсах

автора як відсилання до філософських та літературних джерел. Інтермедіальний аналіз допоміг дослідниці встановити перетини п'єс з живописом та музикою, де поєдналися коди: візуальний, літературний, сценічний. Синергетичний підхід дав можливість константувати відкритість системи, в якій дійові особи трансформуються.

Обґрунтованість наукових положень і висновків дисертації.

Дисертантка здійснила інтерпретацію творчості сучасного французького письменника Еріка-Емманюеля Шмітта на засадах літературознавчих досліджень українських і зарубіжних науковців, що допомогло виокремити поняття «драматургія», «синергетика», «інтермедіальність» та «інтертекстуальність» у процесі. Для усвідомлення місця драми Еріка-Емманюеля Шмітта дослідниця визначила жанрову типологію французької драми та її трансформацію від класичної до сучасної форми, щоб вписати творчість автора в дискурс сучасної французької літератури як спадкоємника традицій мольєрівського класичного театру, французького романтичного театру, міжвоєнного театру. Специфіку ідіостилію Еріка-Емманюеля Шмітта Ольга Сергіївна знайшла в інтертекстуальних та інтермедіальних елементах синергетичних моделей. Все це було слушним для кращого розуміння суті характеру героя, який є носієм перетину добра і зла в процесі «повернення до самого себе» крізь моделі міжособистісних відносин гендерних ролей.

Наукова новизна здобутих результатів.

Безумовно, дисертації Васильєвої Ольги Сергіївни властива наукова новизна. Розроблено концепцію «повернення до самого себе» як одного з важливих елементів драматургії Еріка-Емманюеля Шмітта, що виявляється у процесі трансформації персонажів та їхньої рефлексії над власним досвідом; уточнено роль інтертекстуальних і філософських елементів у поетиці драматургії Еріка-Емманюеля Шмітта, зокрема взаємозв'язки його текстів із класичною та модерною французькою драматургією, європейським літературним і філософськими контекстом; уперше проведено комплексний

аналіз драматургії Еріка-Емманюеля Шмітта крізь призму інтермедіальності, інтертекстуальності та синергетики, що дозволило виявити механізми взаємодії драматичного тексту з іншими мистецькими формами; поглибленню розуміння взаємозв'язку між жанровими та філософськими особливостями драматургії Еріка-Емманюеля Шмітта, що дозволяє оцінити її місце у сучасному театральному просторі.

Наукове значення результатів дисертації полягає у виокремленні гідного місця спадщині Еріка-Емманюеля Шмітта, заповненні лакун, подальшій перспективності. Важливим є те, що результати дослідження мають потенціал практичного застосування в історії літератури та теорії літератури. Матеріали дисертації можуть бути включені до навчальних курсів із теорії драми, західноєвропейської літератури, театрознавства та сучасної французької драматургії, сучасної французької літератури, сучасної зарубіжної літератури. Отримані результати також можуть бути корисними у міждисциплінарних дослідженнях у сферах культурології, філософії та психології, зокрема при вивченні проблематики самопізнання, рефлексії та художніх способів репрезентації ідентичності в сучасному театрі. Результати дослідження можуть бути використані при написанні наукових робіт різного рівня.

Повнота викладу здобутих результатів. Результати дослідження відображені в 15 наукових публікаціях: 3 статтях у фахових виданнях України категорії Б, у тому числі тих, що входять до наукометричної бази Index Copernicus, 2 статтях у міжнародних наукових журналах; 10 тезах доповідей на міжнародних наукових конференціях. Теоретичні положення й висновки дисертації обговорювались на наукових міжнародних конференціях різного рівня.

Дискусійні положення дисертації. Однозначно, робота виконана фахово, і тут читається спадкоємність харківської літературознавчої школи та особистий вплив талановитої наукової керівниці Черкашиної Тетяни Юріївни. Результатом читацької реакції є спостереження та питання, які формуються під час занурення у ґрунтовну дисертацію:

1. Ви говорите про екзистенційну проблематику (С. 17), яка властива драматургії Еріка-Емманюеля Шмітта. Що Ви розумієте під терміном екзистенційна проблематика? Чи розрізняєте Ви поняття екзистенційна та екзистенціалістська?
2. Будь ласка, проясніть, які класичні ідентичності, про які Ви говорите на С. 17, відбилися в нових формах у Еріка-Емманюеля Шмітта?
3. Ольга Сергіївна привертає увагу в п'єсах «Le Visiteur» 1993 р. та «La Trahison d'Einstein» 2019 р. до реконструкції автором історичного моменту в інтелектуальній і драматичній площині (С. 120), де дійові особи Зіґмунд Фройд та Альберт Айнштайн осмислюють природу добра і зла навколо моральності науки, кризи віри (С. 122), співпраці з нацистською владою (С. 124), де письменник ставить питання: «особистої відповідальності перед обличчям історичних катастроф» (С. 127) та «взаємоперетинів науки, моралі та відповідальності вчених перед людством» (С. 127), на які читач / глядач має знайти свої відповіді. Скажіть, будь ласка, які конкретно відповіді про добро і зло після професійного прочитання Еріка-Емманюеля Шмітта знайшли Ви? Чи несе Ви, як учена, «особисту відповідальність перед обличчям історичних катастроф»?
4. У п'єсі «Розпусник» [Schmitt 1997], що, як справедливо зауважує Ольга Сергіївна, сформована із анекдоту-парадоксу (С. 146), втілена ідея контрверсійності моралі як феномену: «протиріччя між моральністю в теорії та моральністю в практиці, між раціональним

світоглядом філософа та його власними бажаннями» (С. 147). Ольга Сергіївна констатує, що автор у дійовій особі Дідро підводить героя до проблеми вибору: «де він змушений обрати між спробами створити впорядковану моральну систему та визнати хаос як єдиний реальний і припустимий стан світу. Фінальне рішення Дідро – відмова від єдиної моралі – не є поразкою, а, навпаки, самоорганізацією системи» (С. 149). До цього відкриття письменник підводить читача / глядача наприкінці ХХ ст., у 1997 році: «він не знайшов мораль, а лише відкрив безліч моральних питань» (С. 150). Що дає усвідомлення цієї інтерпретації феномену моралі особистості (читачу / глядачу) в ХХІ ст.? Які висновки, ми – читачі-глядачі – маємо зробити?

5. Інтермедіальність Ольга Сергіївна знаходить у способах залучення музики в різних п'єсах автора, яка стає «не лише фоновим елементом, а й виконує важливу драматичну функцію, підкреслюючи емоційні контрасти та напруження між персонажами (С. 158). Дисертантка виокремлює створення різних контекстів «Весільним маршем» Фелікса Мендельсона : хиткість почуттів, де одна й та сама музична тема набуває полярних значень. У інтермедіальному пласті для акцентуації полярності Ерік-Емманюель Шмітт залучає лише музику? Чи простежуються також вкраплення інших видів мистецтва?

Загальні висновки щодо дисертаційної роботи. Аналіз дисертації, анотацій та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація Васильєвої Ольги Сергіївни «Драматургія Еріка-Емманюеля Шмітта: інтертекстуальний, інтермедіальний, синергетичний та поетикальний аспекти» є самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для науки і практики в галузі філології. Вважаю, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від

12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка – **Васильєва Ольга Сергіївна** – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 «Філологія», галузь знань 03 «Гуманітарні науки».

Докторка філологічних наук, професорка,
професорка кафедри теорії і практики англійської мови
та зарубіжної літератури імені професора Михайла Гетманця
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

С. К. Криворучко

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 16:49:25 15.06.2025

Назва файлу з підписом: Відгук Криворучко Васильєва.docx.asice
Розмір файлу з підписом: 236.7 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Відгук Криворучко Васильєва.docx
Розмір файлу без підпису: 30.7 КБ
Назва файлу без підпису: Відгук Криворучко Васильєва.pdf
Розмір файлу без підпису: 209.3 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: КРИВОРУЧКО СВІТЛАНА КОСТЯНТИНІВНА

П.І.Б.: КРИВОРУЧКО СВІТЛАНА КОСТЯНТИНІВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 2638118821

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 22:50:26 15.06.2025

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000964930019AE31706

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2025.02.05 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
професору Лідії ПІХТОВНИКОВІЙ
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, кандидата філологічних наук (спеціальність 10.01.04 – література зарубіжних країн), доцента, доцента закладу вищої освіти кафедри романо-германської філології факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Сатановської Ганни Сергіївни на дисертаційну роботу Васильєвої Ольги Сергіївни «Драматургія Еріка-Емманюеля Шмітта: інтертекстуальний, інтермедіальний, синергетичний та поетикальний аспекти», подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 03 – Гуманітарні науки зі спеціальності 035 – Філологія

Дисертаційна робота Васильєвої О. С. присвячена дослідженню специфіки драматургічного мистецтва сучасного французького письменника Е.-Е. Шмітта. Робота є **актуальною** та своєрідною, адже дисертантка розглядає різнопланові аспекти драматургічних творів Е.-Е. Шмітта (інтертекстуальність, інтермедіальність, синергетика, поетика) на великому за об'ємом матеріалі (10 п'єс письменника – «Ніч у Валоні», «Відвідувач», «Розпусник», «Фредерік, або Бульвар Злочину», «Готель між двох світів», «Маленькі подружні злочини», «Тектоніка почуттів», «Дуже легкий чоловік», «Гітрі», «Зрада Айнштайна»). Детальний розгляд особливостей драматургічної творчої спадщини Е.-Е. Шмітта сприяє загальній концептуалізації питань розвитку драматургічного письма в сучасному франкомовному літературному процесі.

Метою дисертаційного дослідження є комплексний аналіз специфіки драматургічної творчості Е.-Е. Шмітта крізь призму інтертекстуального, інтермедіального, синергетичного та поетикального аспектів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в розробленні комплексного підходу до аналізу специфіки драматургічних творів Е.-Е. Шмітта. Розроблено концепцію «повернення до самого себе» як одного з важливих елементів драматургії письменника, що виявляється у процесі трансформації персонажів та їхньої рефлексії над власним досвідом; уточнено роль інтертекстуальних і філософських елементів у поетиці драматургічних творів Е.-Е. Шмітта, зокрема взаємозв'язки його текстів із класичною та модерною французькою драматургією, європейським літературним і філософськими контекстом; уперше проведено комплексний аналіз драматургії Е.-Е. Шмітта крізь призму інтермедіальності, інтертекстуальності та синергетики, що дозволило виявити механізми взаємодії драматичного тексту з іншими мистецькими формами; поглиблено розуміння взаємозв'язку між жанровими та філософськими особливостями драматургічної творчості Е.-Е. Шмітта, що дозволяє оцінити її місце у сучасному театральному просторі.

Практичне значення отриманих результатів. Матеріали дисертації можуть бути включені до навчальних курсів із теорії драми, західноєвропейської літератури, театрознавства та сучасної французької драматургії, сучасної французької літератури, сучасної зарубіжної літератури. Отримані результати також можуть бути корисними у міждисциплінарних дослідженнях у сферах культурології, філософії та психології, зокрема при вивченні проблематики самопізнання, рефлексії та художніх способів репрезентації ідентичності в сучасному театрі. Результати дослідження можуть бути використані при написанні наукових робіт різного рівня.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного, загальних висновків, списку використаних джерел (278 позицій), серед них – 168 іншомовна наукова та художня література), інтернет джерел (18 позицій), 1 додатку (список опублікованих праць автора). Обсяг загального тексту дисертації складає 214 сторінок, з них основного тексту – 190.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертація виконувалася в межах **наукових тем** кафедри романської філології та перекладу (нині романо-германської філології) факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Національна й культурна своєрідність романомовних літератур: історія й сьогодення» (затверджено на засіданні Вченої ради факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, протокол № 16 від 18.12.2020 р. (2020-2023 рр.) та «Західнороманські літератури: поетика, національні особливості, міжкультурна взаємодія» (затверджено на засіданні Вченої ради факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, протокол № 8 від 22.09.2023 р. (2023-2024 рр.).

Апробація матеріалів дисертації. Основні теоретичні положення й висновки дисертації обговорено на засіданнях кафедри романо-германської філології факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (2020–2024 рр.), на наукових семінарах Палермського університету (Палермо, Італія) під час участі в програмі міжнародної академічної мобільності Erasmus+ (жовтень–грудень 2021 р.), а також на наукових конференціях різного рівня: VI Міжнародній науковій конференції «Художні феномени в історії та сучасності (Пам'ять та ідентичність)» (03-04 квітня 2020 року, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна), XX Ювілейній науковій конференції з міжнародною участю «Каразінські читання: людина, мова, комунікація» (5 лютого 2021 року, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна), VII Міжнародній науковій конференції «Художні феномени в історії та сучасності (Географічний простір і художній текст)» (16-17 квітня 2021 року, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна), Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук» (6-7 листопада 2021 року, Класичний приватний університет, Академія «Bolshaq»(Казахстан), VIII Міжнародній науковій конференції «Художні феномени в історії та

сучасності (Дискурс подорожі)» (8 квітня 2022 року, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна), II Міжнародній конференції «New Trends in Languages, Literature and Language Education (3L-Edu 2022)» (May 18, 2022 Kryvyi Rih State Pedagogical University), Міжнародній науковій конференції «Сонячні кларнети: танець, музика, театр у літературних проекціях» (23-24 вересня 2022 року, Бердянський державний педагогічний університет), IX Міжнародній науковій конференції «Художні феномени в історії та сучасності (Глобальне та самобутнє: композиція чи опозиція?)» (7 квітня 2023 року, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна), I Міжнародній науковій конференції «Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики» (2 червня 2023 року, Одеса, Міжнародний центр наукових досліджень), X Міжнародній науковій конференції «Художні феномени в історії та сучасності («Етноімагологічний вимір»)» (12 квітня 2024 року, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна).

Публікації. Основні положення й висновки роботи відображені у 15 наукових публікаціях: 3 статтях у фахових виданнях України категорії Б, у тому числі тих, що входять до наукометричної бази Index Copernicus, 2 статтях у міжнародних наукових журналах; 10 тезах доповідей на міжнародних наукових конференціях. Одноосібних статей і тез доповідей – 14, у співавторстві – 1.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є одноосібною науковою працею з особисто сформульованими теоретичними й практичними положеннями й висновками. Теорії, концепції та підходи, що належать іншим авторам, наводяться в дисертації з відповідними посиланнями на джерела інформації. У друкованій праці, опублікованій у співавторстві (Cherkashyna T., Vasilieva O. Poetics and problems of the play «The Libertin» by Eric-Emmanuel Schmitt. *ACNS Conference Series: Social Sciences and Humanities*. 2023. Vol. 3. DOI: <https://doi.org/10.55056/cs-ssh/3/03004>), внесок здобувача – особисто написана інформація на С. 3-7; внесок Т. Черкашиної – написання інформації на С. 1-2, 8-9.

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, указано стан її наукової розробки, чітко визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, окреслено методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про їх апробацію.

Перший розділ дисертації присвячений висвітленню основних аспектів французької драматургії (історія, типологія, провідні риси), а також розгляду творчого шляху Е.-Е. Шмітта та його науковій рецепції. Надано методологію дисертаційного дослідження.

У **другому розділі** «Театр як центральне місце дії драматургії Еріка-Емманюеля Шмітта» Васильєва О.С. досліджує зв'язок творчості Е.-Е.Шмітта з французькою класичною драматургією, зокрема з творчим методом Ж.-П. Мольєра, а також з французькою драматургією романтичного напрямку. Дисертантка стверджує, що аналіз драматургії Е.-Е. Шмітта у контексті французької театральної традиції дозволяє визначити його унікальну авторську стратегію, яка поєднує класичні мотиви, постмодерністську гру та інтертекстуальність, а сам письменник використовує засоби театральної умовності, іронії та міжтекстових відсилань, демонструючи, що сцена є не лише простором для вистави, а й місцем філософського осмислення реальності.

Третій розділ «Поетика буття у п'єсах Еріка-Емманюеля Шмітта» присвячено вивченню філософської проблематики драматургічної творчості письменника крізь призму синергетичних процесів, філософських концепцій екзистенціалізму та морально-психологічних конфліктів. Васильєва О.С. стверджує, що одним із ключових аспектів драматургії Е.-Е.Шмітта є моральна невизначеність, адже у його творах добро і зло не є статичними категоріями, а залежать від контексту, вибору персонажів та їхньої готовності до змін. Дисертантка підкреслює, що письменник особливо зосереджується на моментах екзистенційного вибору, коли герої опиняються в ситуаціях, що змушують їх переглянути власні переконання, а

також на мотиві «повернення до самого себе».

Незважаючи на позитивне враження від роботи, дисертація містить певні питання, що потребують прояснення:

1. У першому розділі (стор. 46–47) Васильєва О.С. стверджує, що «<...> Творчу манеру письменника вирізняє плюралізм і демократичність поглядів, діалогізм, синтез філософії та художньої літератури<...>». У зв'язку з цим виникає зауваження, що в цьому випадку було б доцільно вписати творчість Е.-Е. Шмітта в ширший контекст філософсько-інтелектуального напрямку літератури ХХ-ХХІ століть, зв'язавши вище зазначені аспекти творів письменника з творчістю таких видатних представників філософсько-інтелектуального напрямку як Т. Манн, М. Юрсенар, Р. Музіль та інших.
2. У третьому розділі, досліджуючи поетику буття у п'єсах «Готель між двох світів» та «Відвідувач» дисертантка пов'язує філософську спрямованість цих творів з екзистенціалізмом та, зокрема, з проблемою вибору. У зв'язку з цим хотілось б уточнити, які саме поетологічні (хронотопічні та міфопоетичні) характеристики цих п'єс Е.-Е. Шмітт використовує для реалізації філософського змісту творів.
3. Зауваження технічного характеру: у Вступі, на стор. 19, Васильєва О.С. надає український варіант перекладу п'єси «Le Visiteur» як «Відвідувач», утім на стор. 48 цей варіант змінюється на «Візітер». Звісно, що варіант «Відвідувач» є більш доцільним у даному випадку.

Зауваження та питання є дискусійними і жодним чином не впливають на актуальний зміст роботи, отримані достовірні та обґрунтовані результати, які роблять внесок в літературознавство.

Загальні висновки щодо дисертаційної роботи.

Дисертація є закінченим науковим дослідженням, робота є актуальною, результати є достовірними, мають наукову новизну й теоретичне та практичне значення. Вважаю, що дисертаційне дослідження Васильєвої Ольги Сергіївни «Драматургія Еріка-Емманюеля Шмітта: інтертекстуальний, інтермедіальний, синергетичний та поетикальний аспекти» повністю відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 про «Порядок присудження ступеня доктора філософії», а його авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії.

Кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри
романо-германської філології
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

Ганна САТАНОВСЬКА

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 08:01:43 18.06.2025

Назва файлу з підписом: Васильєва_рецензія.docx.asice
Розмір файлу з підписом: 38.2 КБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Васильєва_рецензія.docx
Розмір файлу без підпису: 34.1 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: САТАНОВСЬКА ГАННА СЕРГІЇВНА
П.І.Б.: САТАНОВСЬКА ГАННА СЕРГІЇВНА
Країна: Україна
РНОКПП: 2914015607
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 08:01:42 18.06.2025
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F040000007ECC780176C06406
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)
Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2025.02.05 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
професору Лідії ПІХТОВНИКОВІЙ
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора філологічних наук (спеціальність – 035 Філологія), професора, професора кафедри української та зарубіжної літератур факультету української філології Криворізького державного педагогічного університету Ковпик Світлани Івнівни
на дисертаційну роботу Васильєвої Ольги Сергіївни
«Драматургія Еріка-Емманюеля Шмітта: інтретекстуальний, синергетичний та поетикальний аспекти», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 035 – Філологія

Актуальність теми дисертаційної роботи. Дисертація присвячена одній із значущих проблем сучасного літературознавства – аналітичному осмисленню драматургії Еріка-Емманюеля Шмітта крізь призму інтретекстуального, інтермедіального, синергетичного та поетикального аспектів. У роботі акцентовано увагу на комплексному підході до аналізу драматургії Еріка-Емманюеля Шмітта, який передбачає поєднання інтретекстуального, інтермедіального та синергетичного методів.

Проблематика дослідження корелює з науковими темами кафедри романської філології та перекладу (нині романо-германської філології) факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Національна й культурна своєрідність романомовних літератур: історія й сьогодення» та «Західнороманські літератури: поетика, національні особливості, міжкультурна взаємодія». Сформульовані дисертанткою сучасні положення не лише дають нове розуміння драматургії Е.-Е. Шмітті, а й суттєво розширюють можливості комплексного вивчення творів драматургії через призму багатоаспектного аналізу.

Об'єкт, предмет, матеріал та методи, мета і завдання дисертаційного дослідження. Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена необхідністю тим, що у творчості Шмітта відображено як національні риси французької сценічної традиції, так і універсальні проблеми сучасної людини. Його драматургія є репрезентативною для вивчення сучасного театру як простору філософської рефлексії, діалогу поколінь і культур, переосмислення класичних ідентичностей у нових формах. Саме тому дослідження поетики та проблематики драм Шмітта дозволяє не лише глибше зрозуміти його індивідуальний стиль, а й окреслити ширші тенденції розвитку французької драматургії кінця XX – початку XXI століття.

Об'єктом дослідження досить вагомий – це п'єси Еріка-Емманюеля Шмітта «Ніч у Валоні» («*La nuit de Valogne*»), «Відвідувач» («*Le Visiteur*») [Schmitt 1993], «Розпусник» («*Le Libertin*»), «Фредерік, або Бульвар Злочину» («*Frédéric, ou le Boulevard du crime*»), «Готель між двох світів» («*Hôtel des deux mondes*»), «Маленькі подружні злочини» («*Les petits crimes conjugaux*»), «Тектоніка почуттів» («*La tectonique des sentiments*»), «Дуже легкий чоловік» («*Un homme trop facile*»), «Гітрі» (*The Guitry*), «Зрада Айнштейна» («*La trahison d'Einstein*»).

У роботі вдало застосовані герменевтичний аналіз, порівняльний-історичний метод, доречно залучено інтрмедіальний аналіз, а також метод інтретекстуального аналізу. Для аналізу динамічної взаємодії структурних елементів драматургії Шмітта використано синергетичний підхід.

Відзначимо, що усі завдання дослідження корелюють з його метою – аналіз драматичної творчості Еріка Емманюеля Шмітта крізь призму інтертекстуального, інтермедіального, синергетичного та поетикального аспектів.

Обґрунтованість наукових положень і висновків дисертації. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, рекомендацій та висновків забезпечена тим, що авторка ґрунтовно опрацювала праці вчених-

літературознавців, які займалися дослідженням творчості Еріка Емманюеля Шмітта.

Теоретичні основи дослідження дозволили Ользі Сергіївні сформулювати переконливі висновки щодо розробленої концепції «повернення до самого себе» як одного з важливих елементів драматургії Еріка-Емманюеля Шмітта, що виявляється у процесі трансформації дійових осіб та їхньої рефлексії над власним досвідом.

Наукова новизна здобутих результатів. Дисертація О.С. Васильєвої має наукову новизну, яка полягає в тому, що в ній уточнено роль інтертекстуальних і філософських елементів у поезії драматургії Шмітта, зокрема взаємозв'язки його текстів із класичною та модерною французькою драматургією, європейським літературним і філософськими контекстом; уперше проведено комплексний аналіз драматургії Шмітта крізь призму інтермедіальності, інтертекстуальності та синергетики, що дозволило виявити механізми взаємодії драматичного тексту з іншими мистецькими формами; суттєво поглиблено розуміння взаємозв'язку між жанровими та філософськими особливостями драматургії Шмітта, що дозволяє оцінити її місце у сучасному театральному просторі.

Наукове значення результатів дисертації можна виявити в теоретичному та практичному плані. Теоретична значущість дослідження визначається його внеском до вивчення творчості Еріка Емманюеля Шмітта.

Практична цінність дослідження полягає у тому, що отримані результати також можуть бути корисними у міждисциплінарних дослідженнях у сферах культурології, філософії та психології, зокрема при вивченні проблематики самопізнання, рефлексії та художніх способів репрезентації ідентичності в сучасному театрі.

Повнота викладу здобутих результатів. Здобуті результати дослідження отримали повний виклад у 6 публікаціях автора: 3 статтях у фахових виданнях

України категорії Б, у тому числі тих, що входять до наукометричної бази Index Copernicus, 2 статтях у міжнародних наукових журналах; 10 тезах доповідей на міжнародних наукових конференціях. Одноосібних статей і тез доповідей – 14, у співавторстві – 1.

Робота написана зрозумілою науковою мовою. Звертає на себе увагу авторський стиль подання матеріалу, здобувачка презентувала послідовну методику аналізу творів, логічно систематизувала теоретичний матеріал, визначила особливості стилю Еріка Емманюеля Шмітта. Логічність та доказовість наведених у роботі узагальнень забезпечують адекватне та чітке уявлення щодо здобутих теоретичних та практичних результатів.

У першому теоретичному розділі дослідження узагальнено результати вивчення французької драматургії, визначено специфіку французького сучасного театру, а також з'ясовано місце та роль творчості Еріка Емманюеля Шмітта у розвитку французької літератури. Відзначимо, що теоретичний розділ є ґрунтовним дослідженням, в якому багатогранно представлені основні аспекти творчості Еріка Емманюеля Шмітта, виявлено специфіку його світогляду.

Родзинкою дослідження, на нашу думку, є другий розділ, в якому авторка презентувала результати аналітичного осмислення драматургії Еріка Емманюеля Шмітта в інтрмедіальному аспекті. Дослідниця слушно помітила, що драматургія Еріка-Емманюеля Шмітта синтезує різні театральні традиції та створює новий художній простір, де межі між класикою та сучасністю стають рухливими. Відзначимо, що аналіз п'єс у другому розділі є ґрунтовним та скрупульозним аналітичним дослідженням змісту і форми п'єс.

У третьому розділі «Поетика буття в п'єсах Еріка Емманюеля Шмітта» авторка дуже вдало дослідила сутність добра і зла у драматургії Еріка-Емманюеля Шмітта, зокрема в п'єсах «Відвідувач» та «Зрада Айнштайна», а також спробувала осмислити складну систему людських взаємовідносин у п'єсах «Ніч у Валоні», «Розпусник» та «Тектоніка почуттів» через призму Він/Вона.

Оксана Васильєва акцентувала увагу на тому, що кохання у драматургії Шмітта інтерпретується з різних позицій, а кожна п'єса пропонує різну проблематику та складну систему взаємовідносин.

Не менш цікавими виявилися дослідження п'єс «Готель між двох світів» та «Маленькі подружні злочини», в яких авторка торкнулася специфіці розкриття драматургом проблеми повернення до себе справжнього.

Дискусійні положення дисертації. Позитивно оцінюючи отримані результати дослідження, їх наукову новизну та практичну значущість, водночас вважаємо за доцільне звернути увагу на деякі аспекти:

1. Чи не здається дисертантці, що п'єса Еріка Емманюеля Шмітта «Фредерік, або Бульвар Злочину» – це своєрідний експеримент на рівні форми і змісту твору драматургії ?
2. Хотілося б дізнатися думку Ольги Васильєвої щодо термінів «персонаж», «головний герой», «дійова особа», адже у тексті дисертації авторка переважно оперує терміном «персонаж», уникаючи загальноприйнятого для творів драматургії терміну «дійова особа».
3. Чи можна говорити про те, що інтертекстуальність у п'єсах Еріка Емманюеля Шмітта – це не лише спосіб розширення семантичного поля творів драматургії, а й можливість створювати нові модуляції форми п'єс ?

Висловлені вище зауваження й побажання мають дискусійний характер і ні в якому разі не ставлять під сумнів новизну й цінність здобутих результатів та висновків, зроблених автором в цьому дослідженні.

Загальні висновки щодо дисертаційної роботи. Аналіз тексту дисертації та змісту публікацій Васильєвої Ольги Сергіївни на тему: «Драматургія Еріка-Емманюеля Шмітта: інтретекстуальний, синергетичний та постикальний аспекти» дає підстави вважати, що робота є завершеним самостійним

дослідженням із високим ступенем наукової значущості та новизни. Зважаючи на актуальність, наукову новизну та обґрунтованість сформульованих у дисертації положень, убачаю широкі перспективи застосування здобутих результатів дослідження в науковій та освітній практиці.

Уважаю, що робота виконана на високому теоретичному й методологічному рівні та відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка – Васильєва Ольга Сергіївна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 035 – Філологія.

**Доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української та зарубіжної літератур
Криворізького державного
педагогічного університету**

Світлана КОВПІК

Підписувачі

Підписувач

Ковпик Світлана Іванівна

П.І.Б.

Ковпик Світлана Іванівна

Країна

Україна

РНОКПП

2819008804

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача)

09:24:12 19.06.2025

Сертифікат виданий

"Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг

Серійний номер

382367105294AF9704000000BAFF6F004151FE03

Тип носія особистого ключа

ЗНКИ криптомодуль ІІТ Гряда-301

Серійний номер носія особистого ключа

Не визначено

Алгоритм підпису

ДСТУ 4145

Тип підпису

Кваліфікований

Тип контейнера

Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису

З повними даними ЦСК для перевірки (CAdES-X Long)

Сертифікат

Кваліфікований

Підписані файли

Відгук опонета на дисертацію Васильєвої Ольги.pdf